

SMYRNA ASIENS PRYDNAD

Smyrna betyder på grekiska *myrra*, en väldoftande olja som utvanns från barken av en hagtornsliknande buske. Myrra var en dyrbar parfym som användes vid balsamering, vid begravningar och som smärtstillande medel. I den heliga smörjelseoljan som användes i Jerusalems tempel ingick även myrra. 2 Mos 30:23. Smyrna låg i Jonien, ca 80 km nordväst om Efesos längst in i den 70 km djupa Smyrnabukten vid floden Meles utlopp i Egeiska havet. Smyrna ansågs vara en av antikens vackraste städer med en ring av pampiga offentliga byggnader på toppen av berget Pagos, som kallades *Smyrnas krona*.

Stadens många sköna tempel och teatrar, dess blomstrande handel och goda hamnmöjligheter gav den också tillnamnen *Joniens Krona* och *Asiens prydnad*, *To agalmates Arias*, vilket även kan översättas med *Asiens stolthet*. Smyrna tävlade med Efesos i att vara Mindre Asiens rikaste och viktigaste stad. Med sina stora, raka och rymliga gator, som löpte från stadens ena ända till den andra, var den en mönsterbild på hur en stad skulle planeras.

Den mest berömda gatan hette Gyllene gatan. Vid den ände av gatan som vette mot havet stod Kybeletemplet och i den andra änden mot bergen stod det mäktiga Zeustemplet. Längs med gatan fanns tempel till Apollo, Askleipos och Afrodite, som alla var mönsterverk av skönhet i grekisk arkitektur och utsmyckning av Greklands framstående skulptörer. Smyrna hade Mindre Asiens största teater, en berömd tävlingsbana och ett ansenligt bibliotek. Det fanns även ett mycket berömt monument över den store diktaren Homeros. Invånarna var mycket stolta över att han hade fötts där.

Politik. Smyrna var liksom Efesos både en fristad med egen förvaltning och en tingsstad. Dessa rättigheter fick de av romarna som en belöning för att de stått på Roms sida vid de många inbördeskrig som hade förekommit.

Historia. Smyrna har en 3000-årig historia. Av de 7 städer som fick sändebrev av Johannes är Smyrna den enda som finns kvar. Dess namn är numera Izmir och är en av Turkiets största städer med över en halv miljon invånare. På Johannes tid var den i samma storlek som Efesos med ca tvåhundra tusen invånare.

Den lydiske konungen Alyettes förstörde Smyrna år 560 f Kr, men Alexander den store anlade en ny stad i närheten, och den fick därvid sin praktfulla grekiska arkitektur och växte snart till ett blomstrande centrum för handel och kultur. Smyrna skadades svårt i en jordbävning år 178 f Kr men var inom en kort tid återuppbyggd. När romarna började komma till makten ingick Smyrna ett tidigt förbund med Rom år 133 f Kr och undgick därför att skövlas. För att hålla goda relationer med Rom byggdes även tempel för tillbedjan av de romerska gudarna och år 26 e Kr byggdes även ett tempel till kejsar Tiberius ära. Sedermera byggdes även tempel till Dea Roma för tillbedjan av en levande kejsare.

Religion. Antikens människor var mycket vidskepliga och mycket hängivna gudsdyrkare vilket de många vackra templen bär vittne om. Smyrna tävlade med flera andra av Mindre Asiens städer i att vara framstående när det gällde kejsardyrkan, ja, de var så entusiastiska i sin kejsardyrkan att de ville skapa ett centrum för kejsarkulten i sin stad.

Vad var anledningen till denna dyrkan av Rom och dess kejsare? Man skulle tro att asiaterna avskydde den romerska övermakten. Men det var istället så att man på många platser bl a i Mindre Asien insåg fördelarna av att vara en del av det romerska imperiet. Under Roms starka hand kunde freden, *pax Romana*, bevaras. Människor kunde sköta sina affärer, sända brev och företa resor under trygga förhållanden. Haven var rensade på pirater och på land byggde romarna sina berömda vägar och akvedukter för vattenförsörjning. Stråtrövare och upprorsmakare hölls efter, och den romerska opartiska rättvisan garanterade att människor inte skulle behöva leva under despoters och tyranners nyckfulla förtryck. Därför var det ett flertal kungar som avsiktligt överlät sitt rike under Roms överhöghet och fick i gengäld ett visst självstyre. Ett begrepp skapades som kallades för *Roms anda*. Även Israel begärde under Makabeernas strider med grekerna hjälp och stöd från Rom, men blev dock sedermera ockuperade av romarna.

Efterhand blev problemen så stora med att hålla samman det väldiga romerska imperiet, att man behövde en samlande kraft. Eftersom religionerna var många och olika, kunde ingen religion göras till statsreligion. Men det fanns en sak som förenade dem alla och det var just *Roms anda* – som efterhand förvandlades till en makt som många människor tacksamt var villiga att dyrka. Därmed föddes *Dea Roma*, gudinnan Rom.

Till en början var dyrkan av Rom spontan och frivillig och begränsad till de östra delarna av imperiet där just Smyrna blev den första staden att uppföra ett tempel till *Dea Roma*, 196 f Kr. Föreställningarna om *Roms anda* var först ganska vaga, men blev alltmer bundna till den man som personifierade den romerska makten och *Roms anda* i synlig form. Därmed uppstod kejsardyrkan, vilket dock de första kejsarna ryggade tillbaka för. Men den rörelse som först hade uppstått helt spontant gick inte att hejda och spred sig alltmer och blev allmänt accepterad över hela imperiet.

Den förste levande kejsaren som offentligt förklarades som Gud och som tillbads var Augustus som var kejsare vid tiden för Kristi födelse. När Jesus kom som det stora ljuset till världen var mörkret djupare än någonsin på jorden. Det var i Pergamon som Augustus fick sitt tempel och tillbads medan han ännu levde. Men Smyrna följde strax efter och vann en tävlan mellan andra städer i Mindre Asien om att bygga ett tempel till Augustus efterträdare Tiberius, som var kejsare under tiden för Jesu korsfästelse.

Den tillbedjan av kejsarna som från början var helt frivillig blev efterhand obligatorisk. Vid slutet av det första århundradet blev det påtvingat att alla invånare inom hela det romerska imperiet skulle tända rökelse åt kejsaren en gång om året. Enda undantaget var judarna, som sedan gammalt hade särskilda privilegier för sin säregna monoteistiska gudstro. Alla övriga som inte skaffade det skriftliga intyget på att de hade tillbett, blev förklarade laglösa vilket innebar att vem som helst kunde döda dem utan vedergällning. Den som vägrade att ge sin tribut till kejsaren, bränna offret och säga: ”Caesar är Herre”, blev stämplad som en fientligt sinnad och illojal medborgare. De kristnas konfrontation med kejsardyrkan blev den största anledningen till de svåra förföljelser som de utsattes för under de första århundradena.

Folket. Smyrnas befolkning ansågs vara de stoltaste av alla Mindre Asiens invånare och staden har blivit kallad *ett paradys av stadsfångarna*. Den hedniska, grekiska filosofien som gjorde stoltheten och människoupphöjelsen till en dygd, var en stark

kontrast till de kristnas lära om ödmjukhet och självförnekelse. Därför såg de i allmänhet förmögna och stolta smyrnaborna ned på de fattiga och ödmjuka kristna, som de betraktade som värdelösa.

Judarna. Det fanns en mycket stor judisk befolkning i Smyrna. Bland dem fanns flera mäktiga och inflytelserika judiska män, och myndighetspersonerna lyssnade på dem. Dessa judar fick den lokale guvernören att släppa loss en förföljelsevåg mot de kristna. De var så fientliga och bittra emot nasareen Jesu efterföljare, att de kunde göra gemensam sak med de hatade hedningarna och till och med bedyra sin trohet mot de hedniska gudarna för att därmed bana vägen för de kristnas död.

De kristna. Den kristna församlingen i Smyrna grundades troligen redan under aposteln Paulus långa verksamhetstid i Efesos (Apg 19:10, 26) då hela provinsen Asien fick höra evangelium. Att grunda en kristen församling i Smyrna var säkert ingen lätt uppgift. Invånarna var stolta och överlag förmögna. Församlingen kom därför att bestå av mest fattiga och enkla människor (1 Kor 1:26) och fick utstå mycken förföljelse. Av ett brev från kyrkofadern Ignatius fanns det vid andra århundradets början en väl organiserad församling i Smyrna med äldste och diakoner. Den mest kände av föreståndarna i Smyrna var Johannes lärjunge Polykarpus, som har kallats *den tolfte martyren i Smyrna*. Han blev bränd på bål år 155 nära Smyrnas stadion.

Den första stora förföljelsen mot de kristna kom under kejsar Neros tid i Rom. Nästa förföljelse kom genom kejsar Domitianus under vilken aposteln Johannes blev landsförvisad till ön Patmos. De kristna kunde inte bekänna att "Caesar var Herre", ty den titeln hade de förbehållit Jesus Kristus. De kristna vägrade att kompromissa för att delta i kejsardyrkans ritualer och blev därför följaktligen förklarade laglösa och kunde drabbas av förföljelse vilket skedde mer eller mindre ständigt. Angivarna var många och judarna var de som genom sitt angiveri orsakade många kristnas död. De ville därmed skaffa sig positioner hos de romerska makthavarna. De kristna var människor som ständigt riskerade livet med ett bödelssvärd hängande över sig.

I sina försök att utplåna den kristna församlingen i Smyrna var judarna ansvariga för ett av historiens mest kända martyrskap, nämligen Smyrnas biskop Polykarpus martyrdöd. Fastän det var en sabbatsdag var judarna de villigaste i att samla ihop ris till bålet, trots att det bröt emot sabbatsbudet. Det var på en av de stora festdagarna som judarna upphetsade folket till att gripa den kristne biskopen. De ledde mobben med sina rop: *"Detta är Asiens lärare, de kristnas fader, gudarnas fiende som undervisar många att varken offra eller tillbe."* Det var när Polykarpus stod inför valet att offra till kejsaren eller brännas som han gav sitt odödliga svar: *"I åttiosex år har jag tjänat Kristus, och han har aldrig svikit mig. Hur skulle jag kunna smäda min kung som har frälst mig?"* Då lågorna började att slicka hans kropp bad han: *"Jag tackar Dig för att Du av nåd har ansett mig värdig denna dag och denna stund, så att jag får bli en av martyrena och ta del i Kristi kalk."*

Trots alla förföljelser levde Smyrnaförsamlingen vidare och av alla de sju församlingar som fick sändebrev av Johannes, är Smyrna den enda platsen där kristna ännu lever kvar. Även om deras kristna vittnesbörd är svagt idag, så sägs det att en tredjedel av Smyrnas befolkning tillhör kristna samfund. Smyrna var länge ett av den ortodoxa kyrkans stora lärdoms- och fromhetscentra och församlingen där blev det sista kristna bålverket emot Islams anstormning i hela Mindre Asien.